

Musically-Elucidative Activity as a Part of Self-Realization of the Personality

Karpenko O.G.

*Doctor of pedagogical sciences, professor, Department of theory and technology of
social work,
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)*

Du Liang

*Postgraduate student,
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)*

Abstract

The aim of this article is twofold: firstly, to summarize and reflect the experiences and results of research on Social and Aesthetic education of students in a mirror of 'sociocultural theories'; and secondly, to present a methodology for further research on integration of social education with aesthetic education. In the society, aesthetic education serves the interests of the people and is based on a common set of scientific and methodological principles.

The article is presented education in the arts as a very important part of aesthetic education connecting it with social environment. Using art as an educational tool, artistic education develops special abilities and talents in the specific types of art (in the representational arts, music, singing, choreography, the theater, and the decorative and applied arts).

Keywords: *education, musical education, social behavior, self-realization of the personality, art, musically-elucidative activity*

Актуальність статті. Вивчення реальної ситуації щодо самореалізації особистості дозволяє з певністю стверджувати, що однією із актуальних проблем, що стоять сьогодні перед педагогічною наукою, є підготовка молоді до активної життєдіяльності у суспільстві та виконанню соціально корисної діяльності. Актуальність даної проблеми і її постановка пов'язані з формуванням готовності студентів до професійного, соціального і особистісного самовизначення, засвоєнням у період навчання широкого блоку соціальних і професійних цінностей та проявом особистісно значущих ціннісних орієнтацій, надзвичайно важливими серед яких є духовність, патріотизм, гуманізм.

Перехідний період у житті суспільства і порушення традиційних форм та напрямків виховання створили на певний час ситуацію «духовного вакууму» у змісті виховання молодого покоління.

Виклад матеріалу. Безперечно, що цей вакуум поступово зруйнувався, оскільки потреба вирішення проблеми формування соціально значущих якостей молоді, цінностей особистості, її соціальної активності поставила на порядок денний педагогічної науки пошуку нових підходів, теорій, способів, адекватних сучасній соціокультурній ситуації. Практика засвідчує, що виховання студентської молоді засобами мистецтва і є одним із напрямків, який дозволяє у даній ситуації розвитку й оновлення суті вищої школи сприяти розвитку духовно – ціннісних орієнтацій особистості, її соціальної активності, відродженню у молодіжному середовищі естетичної культури, моральності.

Проте аналіз наукової літератури, проведення дослідницької роботи дозволило виявити, що у вищій школі соціальне виховання, самореалізація студентів засобами мистецтва останнім часом практично ведеться або там, де є мистецькі спеціальності чи мистецькі курси, або там, де є ініціатори і любителі музичного мистецтва. Безперечно, що цей процес відбувається в межах виховних концепцій виховної роботи ВНЗ. Якщо ж говорити про комплексний підхід до вирішення даної проблеми, то ця робота перебуває поки що на початковій стадії. Тому ми вважаємо за доцільне запропонувати своє бачення даної проблеми і шляхи її вирішення.

Виходячи із завдань нашого дослідження, перш за все необхідно зупинитися на понятті «музично-просвітницька діяльність», оскільки воно потребує деякого уточнення. Адже ще й сьогодні означений термін використовується не так часто, як він цього заслуговує з боку педагогів. В основному функціонують терміни «музичне виховання» і «просвітницька діяльність» як два самостійних види виховання, хоча у працях окремих вчених простежується думка про їх взаємозв'язок. Варто зазначити, що сьогодні з'явилася соціально-педагогічні умови для інтеграції цих двох понять у змісті педагогічного процесу. До речі, останнім часом у науці неодноразово зустрічаються приклади поєднання соціального і культурного в єдине стійке словосполучення. Зокрема, В.Дряпіка своїх працях [1] вивчає традиційне співвідношення: художник – твір – мистецтво – публіка як соціосистема. Автор звертає увагу на те, що мистецтво

викликає у суб'єкта установку на включення в систему суспільних відносин і здійснює його соціалізацію, вдосконалюючи при цьому весь духовний світ людини.

У свою чергу, Л.В.Петько у своїх публікаціях піднімає питання до музично-просвітницької підготовки майбутніх випускників університету зі спеціальності «Музичне мистецтво» та «Хореографія», де «кожен музикант або хореограф – творча особистість, що виражається тільки у характерному для них стилі виконання хореографічної композиції чи манері музичної інтерпретації окремого музичного твору, з огляду на те, що творчість – це самостійний процес митця, який уособлює все надбане у процесі навчання, і де вивляється самоактуалізація людини» [7, с. 397].

Проектування процесу самореалізації особистості має за свою мету створення оптимальних умов для формування і розвитку особистісних потреб молоді. У свою чергу, музично-просвітницька діяльність є важливим компонентом у структурі соціально-естетичної культури особистості. Вона відображає ставлення людини до мистецтва, естетичних граней природи, праці, діяльності, до інших людей і базується на формах естетичної активності людини і потреб музично-творчої діяльності у повсякденній праці, галузі мистецтва тощо.

Соціально-культурна поведінка розглядається як «різного роду дії людей з метою оволодіння естетичними цінностями, як лінія поведінки у зв'язку з мистецтвом і з приводу мистецтва» [1, с. 47]. Саме музичне мистецтво є зовнішнім, дієво-практичним відображенням культури суб'єкта.

На думку вчених, одним із етапів введення молоді у світ мистецтва слід назвати пізнання його соціальної функції. Соціальне у даному разі має значення морально-естетичного, емоційного впливу мистецтва, який вміщує духовно-перетворюючий потенціал.

Немає сумніву в тому, що будь-який із видів мистецтва (кіномистецтво, як презентує Л.В.Петько на прикладі фільму «Звуки музики», США, 1965 р. [5], архітектурне, театральне, музичне) є по суті багатогранною скарбницею соціально-значущою скарбницею, яка вміщує тему, образ, відображення матеріального і духовного, що дозволяє говорити про поєднання соціального й мистецького.

У плані філософського і соціального підходів до виховання дана проблема привернула увагу таких вчених, як Л.Аза, С.Григорієва, М.Головатий, А.Дорошенко,

М.Іщенко, В.Кремень, А.Маковецький, А.Харчев та ін. У їхніх працях простежується тенденція виявлення впливу соціуму, соціальних аспектів життя на становлення молоді, а також філософське обґрунтування взаємозалежності суспільних змін і розвитку особистості.

Як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі накопичено чималий досвід як із проблем соціального, так і з проблем музичного виховання молоді. Вивчення й аналіз наукових джерел дозволили нам виявити різні підходи до цих проблем як на теоретичному, так і на практичному рівні. До речі, сьогодні йде досить активний пошук теорій, адекватних сучасним цивілізаційним змінам.

Огляд педагогічних джерел з даної проблеми дозволяє нам розглядати соціальне виховання в широкому і вузькому розумінні. В широкому розумінні його можна розглядати як вплив виховання на особистість в цілому; у вузькому розумінні науковці розглядають соціальне виховання як цілеспрямовану діяльність по формуванню системи поглядів, переконань, соціально значущих якостей особистості, соціального ставлення до суспільства, органів державної влади, правопорядку. Воно сприймається і як соціальний аспект усіх видів виховання, і як спосіб досягнення морального виховання і соціальної поведінки. у нашому дослідженні ми спираємось на деякі положення щодо визначення поняття «соціальне виховання», обґрунтовані Національною концепцією виховання дітей та молоді, а також підходи М.Боршинецького, І.Беха, Г.Балла, А.Мудрика, М.Красовецького та ін. При цьому в загальному аспекті ядром соціального виховання і самореалізації визначається життєва активність, гуманістична спрямованість, культурно-національна цінність [2, с. 19].

Безперечно, сформованість такого багатогранного «я» в умовах вищої школи можливе при забезпеченні, перш за все, переходу від закритої мовно-ідеологічної методології виховання до сучасної методології, яка базується на принципах плюралізму наукових підходів і методик, відкритості й толерантності стосовно нових ідей життєдіяльності молоді, діалогових форм виховання [2, с. 24].

Широке тлумачення «соціалізації» (від Ф.Гіддінгса, Т.Парсонса, Е.Дюркгейма, Р.Мертонса, Ч.Кулі, І.Кона, Б.Ананьєва, А.Мудрика, М.Лукашевича, А.Капської) пройшло кількаразову трансформацію: зв'язок з розвитком природи людини; суспільства як суб'єкт взаємодії, що впливає на людину; людина активний суб'єкт

соціалізації; людина як суб'єкт впливає на середовище, видозмінює його; прояв соціалізації індивіда через систему зв'язків у діяльності; це своєрідне соціально- педагогічне явище.

Означені характеристики соціального виховання, безперечно, найбільш повноцінно проявляються в різних видах діяльності, серед яких музично-просвітницька посідає особливе місце. Оскільки вона сприяє розширенню і збагаченню у студентів етичних, естетичних і загальнолюдських цінностей. При цьому цінності музичної культури стають реальними фактами культури людини лише тоді, коли вони активно освоюються і переживаються аудиторією, інтерпретуються, стають максимально пристосованими для успішного засвоєння і відтворення. У цих процесах помітною є роль освіти, пропаганди кращих зразків музичного мистецтва, наділяють людей певним запасом знань, умінням розуміти музику і насолоджуватися нею.

Очевидно, що провідною метою у позааудиторній роботи залишається ідеал культурно-розвиненої особистості, здатної засвоювати і відтворювати цінності музичної культури, тому вона не може розглядатися поза сферою просвітницької діяльності педагога у формуванні особистісної культури вихованця.

Зазначимо, що успішне оволодіння знаннями, уміннями, навичками музично-просвітницької діяльності залежить від просвітницьких здібностей майбутнього вчителя. Серед них доречно відмітити ті, які сприяють не лише пізнанню (сприйняттю, запам'ятовуванню, усвідомленню) музичної інформації, але й спонукають до самопізнання себе як особистості, до визначення свого відношення до тих чи інших висновків, оцінок музичних явищ. Саме мистецтво є фактором самопізнання, самооцінки й самовиховання, які характеризують в структурі музично-просвітницької діяльності майбутнього вчителя контрольно-оцінний компонент.

Висновки. Таким чином, музично-просвітницька діяльність є особливо дієвою в умовах позааудиторної виховної роботи, зокрема, із студентами в умовах ВНЗ. При цьому позааудиторна робота розширює варіативну складову загальної музичної освіти, забезпечує розвиток особистісного музично-культурного потенціалу студентів засобами музики в умовах їх вільного часу, формує індивідуальні здібності освоєння культурних цінностей, відтворення і примноження їх в самостійній діяльності, поведінці, спілкуванні.

References

1. Driapika V.I. *Sotsialno-pedahohichni osnovy formuvannia oriientatsii studentskoi molodi na tsinnosti muzychnoi kultury* [Socio-pedagogical ифшы for the development of students' orientations on the music culture values] : Dys. ... d-ra. ped. nauk. / V.I.Driapika. – K., 1997. – 399 s.
2. Bekh I.D. *Osobystisno-oriientovana model vykhovannia yak naukovyi konstrukt* [Personality-based model of education as a scientific construct] [Elektronnyi resurs] / I.D.Bekh. – Rezhym dostupu: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_21.pdf
3. Kapska A.I. *Osnovni zakonirnosti khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi* [The main regularities of students' artistic and aesthetic upbringing] / A.I.Kapska // *Novi tekhnolohii vykhovannia: zb. nauk. statei ; vidp. red. S.V.Kyrylenko.* – K. : ISDO. – 1995. – S. 96–104.
4. Melnikova T.A. *Pedagogicheskoe sodeystvie stanovleniyu gotovnosti studentov k samorealizatsii* [Pedagogical assistance for formation of students' self-realization readiness] : – Dis. ... kand. ped. nauk / T.A.Melnikova. – Chelyabinsk, 2004. – 186 s.
5. Pet'ko L.V. *Shljahy formuvannja inshomovnoi' sociokul'turnoi' kompetencii' studentiv mystec'kyh special'nostej VNZ u procesi fahovoi' pidgotovky* [The Ways of Formation of Foreign Language Socio-Cultural Competence of Students of Music-Pedagogical Specialties in High School in the Process of Professional Teaching]/ *Problemy pidgotovky suchasnogo vchytelja: zb. nauk. pr. Umans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Pavla Tychyny* / [red. kol. : Pobirchenko N.S. (gol.red) ta in.]. – Uman' : PP Zhovtyj O.O., 2012. – Vypusk 6. – Chastyna 3. – S. 57–62.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7445>
6. Scherban O.K. *Formirovanie kulturyi lichnosti v protsesse muzyikalno- prosvetitel'skoy deyatel'nosti* [The formation of personality's culture in the process of musically-elucidative activity] : Dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / Scherban Olga Konstantinovna. – M., 1998. – 225 s.
7. Pet'ko L.V. *Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of art specialties* / L.V.Pet'ko // *Economics, management, law: problems of establishing and transformation: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education.* – Al-Ghurair Printing & Publishing LLC, Dubai, UAE, 2016. – P. 395–398.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9779>

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 373.3.016:78

Карпенко О.Г., Ду Лян. Музично-просвітницька діяльність як складова самореалізації особистості.

У статті розглядається питання самореалізації особистості студентів в умовах вищого навчального закладу; визначено взаємозв'язок понять «виховання» та

«самореалізація», які є складовими процесу музичного виховання особистості; визначено складові музичного виховання у вищій школі та їх вплив на соціалізацію студентів; обґрунтовано вплив засобів мистецтва на процес музичного виховання в умовах університету та визначено формування естетичних якостей особистості.

Ключові слова: виховання, музичне виховання, соціальна поведінка, самореалізація особистості, мистецтво, музично-просвітницька діяльність.

Література

1. Дряпіка В.І. Соціально-педагогічні основи формування орієнтацій студентської молоді на цінності музичної культури: Дис. ... д-ра. пед. наук. / В.І.Дряпіка. – К., 1997. – 399 с.
2. Бех І.Д. Особистісно-орієнтована модель виховання як науковий конструкт [Електронний ресурс] / І.Д.Бех. – Режим доступу: [http:// library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_21.pdf](http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_21.pdf)
3. Капська А.Й. Основні закономірності художньо-естетичного виховання учнівської молоді / А.Й.Капська // Нові технології виховання: зб. наук. статей ; відп. ред. С.В.Кириленко. – К. : ІСДО. – 1995. – С. 96–104.
4. Мельникова Т.А. Педагогическое содействие становлению готовности студентов к самореализации: – Дис. ... канд. пед. наук / Т.А.Мельникова. – Челябинск, 2004. – 186 с.
5. Петько Л.В. Шляхи формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів мистецьких спеціальностей ВНЗ у процесі фахової підготовки / Л.В.Петько // Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол.ред) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – Випуск 6. – Ч. 3. – С. 57–62.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7445>
6. Щербань О.К. Формирование культуры личности в процессе музыкально-просветительской деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Щербань Ольга Константиновна. – М., 1998. – 225 с.
7. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of art specialties / L.V.Pet'ko // Economics, management, law: problems of establishing and transformation: Collection of scientific articles. Psychology. Pedagogy and Education. – Al-Ghurair Printing & Publishing LLC, Dubai, UAE, 2016. – P. 395–398.
URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9779>